

opusdei.org

Katolinen kirkko 100-vuotiaassa Suomessa

Suomen katolisen kirkon historia ulottuu satojen vuosien taakse. Tässä teologian ylioppilas Viljami Haavisto käy läpi katolisen kirkon vaiheita 100-vuotiaassa itsenäisessä Suomessa.

6.12.2017

Vaikka katolisen kirkon perinteet ja historia Suomessa ulottuvatkin pitkälle menneisyyteen, satojen

vuosien taakse, on nyt Suomen juuri täytettyä 100 vuotta, mielenkiintoista keskittyä katolisen kirkon vaiheisiin tuon ja edelleen kuluvan ajanjakson aikana. On yleistä, että lähihistoria jää pienemmälle huomiolle, kuin mitä monien vuosien takainen vastaava. Tässä artikkelissa käymme läpi näitä, katolisen kirkon pienemmälle huomiolle jääneitä vaihteita 100-vuotiaassa, itsenäisessä Suomessa.

Vielä 1900-luvun alkupuolella, Suomen suurruhtinaskunnan aikana, suomalainen katolinen kirkko koostui lähinnä Suomessa palvelevista Venäjän armeijan sotilaista, jotka olivat siirtyneet suorittamaan palvelustaan suomalaisiin varuskuntiin muun muassa Viaporiin ja Hämeenlinnaan. Helsingin seurakunta oli perustettu vuonna 1856 ja vuotta myöhemmin Pyhän Henrikin katedraalin

peruskivi muurattiin. Vuonna 1906 Pyhän Henrikin pappina aloitti suomalainen katolilainen pappi **Wilfrid von Christerson**.

Christerson vihittiin papiksi vuonna 1903 Pariisissa. Vuotta myöhemmin 1907 *Jeesuksen pyhän sydämen pappien sääntökunnan* (SCJ) perustaja **isä León Dehon** vieraili Suomessa ja pian vierailun jälkeen sääntökunnan ensimmäinen pappi **Johannes von Gijssel** saapui Suomeen.

Suomen itsenäistymisen jälkeen

Pian Suomen itsenäistymisen jälkeen vuonna 1918, uusi Suomen hallitus vieroksui Suomessa vaikuttavia, ulkomaalaisia sääntökuntapappeja ja vetosi kansan epäluuloihin ”munkkeja” kohtaan. Suomen aikaisemmin vallinnut ja itsenäisyyden jälkeen vahvana vaikuttanut kansallismielisyys vaikutti myös vahvasti yleisiin

asenteisiin muun muassa katolilaista ja ortodoksista kirkkoa kohtaan.

Vuonna 1920, viimeisinä vuosinaan paavina, paavi **Benedictus XV** korotti Suomen alueen apostoliseksi vikaarikunnaksi, mutta vasta vajaa kymmenen vuotta myöhemmin, vuonna 1929, Suomen katolinen kirkko merkittiin maassa toimivien uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin.

Toisen maailmansodan aikana

Suomen vikaarikunta menetti puolet seurakunnistaan (2/4) sekä vanhimman kirkkonsa Viipurin ja Terijoen mukana. Takaisku oli kasvavalle kirkolle suuri. Jeesuksen pyhän sydämen sisaret ja monet papit lähtivät sotaa pakoon ulkomaille viranomaisten suosituksesta. Viranomaiset näkivät, että sotatilan vuoksi heidän ei ollut

turvallista jäää hoitamaan tehtäviään. Sodan aikana avattiin myös kappeli Lahteen, palvelemaan Karjalan kannaksen evakoiden tarpeita.

Jatkosodan aikana katolisen kirkon suomalaiset papit, von Christierson ja **Adolf Carling** palvelivat sotilaspappeina rintamalla. Jyväskylän alueella syntyneisiin tarpeisiin vastaamaan, kirkko hankki vanhan puutalon kappelia varten. Helsingin pommituksissa piispantalo ja Pyhän Henrikin katedraali kokivat pieniä vaurioita, mutta säästyivät vakavimmilta vaurioilta.

Sodan aikana Suomessa syntyi ajatus suomalaisen lähetystön perustamisesta Vatikaaniin. Puheita edistivät entisestään paavi **Pius XII:n** Suomea puoltavat lausunnot talvisodan aikana. Vatikaanin ja Suomen yhteydet eivät olleet

kertaluonteisia, sillä aikaisemmin presidentti **Svinhufvud** teki jopa matkan Vatikaaniin vedotakseen paaviin, jotta tämä ottaisi kantaa Suomen itsenäisyyden puolesta.

Katolinen kirkko Suomessa sodan jälkeen

Sodan jälkeen Suomen katoliselle kirkolle oli kertynyt useita kansainvälisiä ja toimintaa edistäviä suhteita. Hollantiin, kirkon suhteita piti yllä Jeesuksen pyhän sydämen pappien sääntökunta ja sen Suomessa vaikuttavat papit ja sisaret. Yhdysvaltoihin sodan jälkeisen suhteen muodosti *Kalleimman veren sisaret* sekä muun muassa *St. Ansgar's League*. Ranskalaista yhteyttä piti yllä uudelleen lämpenevä suhde dominikaaneihin, joita Suomessa ei keskiajan jälkeen oltu nähty. Sodan jälkeen Suomessa vaikutti kolme seurakuntaa: Helsingin, Turun ja

Lahden seurakunnat. Sotaa seuraavina vuosina, vuonna 1949, toimintansa aloitti Jyväskylän seurakunta; vuonna 1954, Marian seurakunta; sekä vuonna 1957, Tampereen seurakunta.

Vuosi 1955 oli kristinuskon Suomeen-tulon 800-vuotismuistovuosi. Pyhä istuin oli korottanut jo 1953 Tanskan, Ruotsin ja Norjan apostoliset vikaarikunnat hiippakunniksi.

Suomen apostolinen vikaarikunta korotettiin hiippakunnaksi paavin bullan seurauksena 25.2.1955.

Tämän seurauksena nimitettiin Suomen ensimmäinen piispa, alankomaalainen **Gulielmus**

Cobben. St. Ansgar's League auttoi näinä aikoina Skandinavian ja Suomen katolisia kirkkoja, niin rahallisesti, kuin tavaroilla.

Samoihin aikoihin suomalaisten katolilaisten sivistämisestä ja vapaa-ajan opettamisesta vastasi vuonna 1936 perustettu *Academicum*

Catholicum. Academicum Catholicum järjesti sodan jälkeisinä vuosina aktiivisesti kesäkongresseja sekä muita tilaisuuksia ja tapahtumat oli tarkoitettu kaikille ylioppilastaustaisille katolilaisille. Samoihin aikoihin seurakunnassa vaikutti myös vuonna 1945, Pyhän Henrikin nuorisoseuran jatkajaksi perustettu yhdistys *Juventus Catholica*. Sen osallistujat olivat noin 16-30-vuotiaita nuoria ja yhdistyksellä oli myös oma lehti, *Juventus Catholica*. Nuorten toimintaa täydensi partiotoiminta, jossa oli mukana myös paljon ei-katolilaisia.

Myös Suomen katolisen kirkon naisten toiminta oli hyvinkin vireää. Jo ennen itsenäistymistä, vuonna 1906, oli perustettu *Pyhän Annan ompeluseura*, jolla oli sodanjälkeisinä vuosina jo sekä suomen-, että

ruotsinkieliset jaostot. Vuonna 1953, Marian seurakunnan yhteyteen perustettiin *Teresa-yhdistys*. Kaikille yleinen *Maunu Tavastin kirjallinen piiri* perustettiin piispan erityisluvalla, edistämään suomalaisen katolisen kirjallisuuden tilaa. Yhdistyksen ja laajasti koko kirkon huolena Suomessa oli katolisen kirjallisuuden puute, yhdistys vastasi huoleen tarkoituksenaan kääntää katolista kirjallisuutta suomen kielelle. Samaan aikaan kirkon jäsenten parissa ilmestyi lehti ”*Kellojen kutsu*”, jossa julkaistiin paavin puheita ja kirkon ajankohtaisia asioita. Lehden periaate oli, että se lähetetään jokaiselle suomalaiselle katolilaiselle, jonka osoite tunnetaan. Lehden tunnetuin osasto oli ”kirjelaatikko”, jossa vastattiin suomalaisia katolilaisia mietityttäneisiin kysymyksiin. Lehden julkaisu oli kuitenkin

ongelmallista, sillä tilaustulot eivät kattaneet menoja.

Helsingin olympialaiset ja alati aktiivisempi kirkko

Vuoden 1952 Helsingin olympialaiset oli omiaan havainnollistamaan Suomen katolilaisille, kuinka suuresta kirkosta maailmalla oli kyse. Katolilaiset urheilijat kävivät ahkerasti messussa ja ensimmäisenä kisasunnuntaina järjestettiin 19 messua, eri kielillä. Olympialaisten aikana joillakin katolilaisilla voittajilla oli tapana tuoda kukkia kirkkoon. Portugalin kisajoukkue lahjoitti Pyhän Henrikin kirkolle jopa Fatiman Marian patsaan.

Kirkon kentän laajeneminen edistyi entisestään, kun dominikaanien saapuminen Suomeen alkoi käynnistyä hitaasti. Toisen maailmansodan jälkeen, Pariisin provinssi päätti tehostaa toimintaa

Pohjoismaissa. Vuonna 1946 julkaistiin suunnitelma dominikaanien tieteellisen instituutin perustamisesta Helsinkiin. Poliittinen tilanne kuitenkin hidasti suunnitelman toteutumista. Vuonna 1948 sveitsiläinen, *Instituto Storico Domenicanon* päämies **Thomas Käppeli** vieraili Suomessa tutkimassa tilannetta ja jo seuraavana vuonna Suomen instituutin toiminta käynnistyi. Virallisesti *Studium Catholicum* avattiin 15.11.1950 ylläpitäjänään 4 miljoonan alkupääoman Pyhältä istuimelta saanut Studium Catholicum -säätio. **Martti Voutilainen**, ensimmäinen suomalainen dominikaanipappi 400 vuoteen, vihittiin papiksi Pyhän Marian kirkossa 1961.

Vatikaani II vaikutukset Suomessa

Suomen katolilaisten lehti *Kellojen kutsu* seurasi Vatikaanin toista konsiilia varsin tiiviisti ja **Paul Verschuren** kirjoittikin aiheesta laajoja raportteja. Kellojen kutsu päätti tehdä myös vuonna 1964 tutkimuksen Suomen katolilaisten suhtautumisesta latinan ja kansankielen käytöstä messussa. Noin kolmannes vastanneista oli latinan liturgisen merkityksen säilyttämisen kannalla.

Sakramenttien toimittamisen kohdalla suuri enemmistö oli kuitenkin kansankielen käyttämisen kannalla.

Pian vuosina 1962-65 kokoontuneen konsiilin jälkeen, vuonna 1967, apulaispiispa Paul Verschuren nimitettiin piispa Cobbenin seuraajaksi.

Vuonna 1972, Suomen tuleva piispan sijainen **Jan Aarts** väitteli Lutherin virkakäsityksestä Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa.

Paavin vierailu ja uudet liikkeet Suomessa

Hollannin pappiskutsumukset olivat olleet jo pitkään laskussa ja sieltä oli enää hyvin vaikeaa saada uusia pappeja Suomeen. Piispa Verschuren päätti käydä Puolassa vuonna 1980, markkinoimassa Suomea mahdollisuutena uusille papeille. Jo samana vuonna Suomeen saapui ensimmäinen puolalainen pappi **Ryszard Mis**. 1990-luvun lopulla jo 2/3 Suomen papistosta oli puolalaisia.

Vuonna 1981, BBC:n palveluksessa ja myöhemmin piispa Verschurenin sihteerinä toiminut **Pentti Laukama** vihittiin katolisen kirkon diakoniksi.

Vuonna 1985 Laukamasta tuli
Katolisen tiedotuskeskuksen johtaja.

Vuonna 1986, aloittivat birgittalaiset
Suomessa ja heidän luostarinsa
vihittiin käyttöön kahta vuotta
myöhemmin, vuonna 1988.

Neokatekumenaalien jäseniä saapui
myös samana vuonna, 1986 Ouluun.
Opus Dein ensimmäiset jäsenet
saapuivat Suomeen vuotta
myöhemmin, vuonna 1987.

Karmeliittasisarten kappeli sen
sijaan avattiin Myllyjärvelle vuonna
1989.

Vuonna 1987 saatiin jo kauan
odotettu vahvistus paavin vierailulle
Suomessa. Lehdistö oli etukäteen
hyvin negatiivinen ”konservatiivisen
paavin” vierailua kohtaan, mutta
piispa Verschuren teki loistavaa työtä
varmistellessaan muun muassa
Pohjoismaiden luterilaisilta kirkoilta,
ettei näillä ollut paavi Johannes

Paavali II:n vierailua kohtaan mitään ongelmaa. Viimein 4. kesäkuuta vuonna 1989 paavi saapui kolmepäiväiselle vierailulleen Suomeen. Paavin vierailu alkoi ekumeenisella rukoushetkellä Turun tuomiokirkossa, josta siirryttiin vierailulle Suomen luterilaisen kirkon arkkipiispantaloon. Paavi vieraili myös pikaisesti Turun katolisessa seurakunnassa sekä piti puheen Paasikivi-seuran tilaisuudessa Finlandia-talossa. Vierailu huipentui Helsingin jäähalliin, jossa paavi vietti messua.

Kasvava kirkko ja uusi piispa

Suomen katolisen kirkon jäsenmäärä oli jo pitkään ollut vahvassa kasvussa ja 1990-luvulla se oli jo neljänneksen suurempi kuin mitä edellisellä vuosikymmenellä. Suurin yksittäinen syy jäsenmäärän nopeaan kasvuun oli pakolaiset ja muut maahanmuuttajaryhmät, muun

muassa Vietnamista ja Afrikan maista. Vuonna 1994, puolet Suomen katolisen kirkon jäsenistä olivat suomenkielisiä (51%) ja noin kymmenes ruotsinkielisiä. Muun kielisiä oli siis kirkon jäsenistöstä jopa 39 prosenttia. Jäsenmäärän kasvaessa vastaavasti käännynnäisten osuus oli pienentynyt merkittävästi ja esimerkiksi Turussa 1990-luvun alussa uusista jäsenistä vain kolmannes oli entisiä luterilaisia.

1990-luvulla avattiin myös useita uusia seurakuntia, kun vuonna 1991 Autuaan Ursulan seurakunta aloitti toimintansa Kouvolassa, 1993 Nasaretin Pyhän perheen seurakunta Oulussa sekä Pyhän Mikaelin seurakunta Pietarsaaressa, vuonna 1995.

1990-luvun lopulla piispa Paul Verschuren sai kuulla sairastavansa leukemiaa ja paavi hyväksyikin

hänen eropyyntönsä vuonna 1998. Jo helmikuussa 2000 Verschuren kuoli kotonaan. Verschurenin sijaiseksi valittiin Jan Aarts. Yleisvikaari Jan Aartsin kaitseman kirkon jäsenmäärä tuplaantuikin 2000-luvun alussa. Piispaksi valittiin puolalainen **Józef Wróbel**, joka vihittiin Johanneksenkirkossa vuonna 2001.

Kohti nykyhetkeä piispa Teemu Sipon johdolla

Piispa Wróbel toimi piispan virassa vuoteen 2008 saakka, jolloin paavi hyväksyi hänen toiveensa siirtymisestä Lublinin arkkihiippakunnan apulaispiispaksi. 16. kesäkuuta vuonna 2009 paavi nimitti uudeksi piispaksi **Teemu Sipon**, josta tuli ensimmäinen suomalainen katolinen piispa, sitten keskiajalla piispana toimineen **Arvid Kurjen**.

Teksti Viljami Haavisto

Kuvat Jorge Soria

Teksti päivitetty 8.1.2018.

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/fi-fi/article/katolinen-
kirkko-100-vuotiaassa-suomessa/](https://dev.opusdei.org/fi-fi/article/katolinen-kirkko-100-vuotiaassa-suomessa/)
(6.8.2025)